17.

Q. D. B. V.

THEOREMATA DVO MEDICA INAVGVRALIA,

DE

MORBIS ACVTIS, FEBRE STIPATIS,

SEU

FEBRIBVS ACVTIS CONTINVIS

COMMVNITER DICTIS,

RECTORE MAGNIFICENTISSIMO,

SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO,

DOMINO

GVILIELMO HENRICO,

DVCE SAXONIÆ, IVLIACI, CLIVIÆ, MONTIVM, ANGARIÆ, WESTPHALIÆ, & RELIQVA,

PRÆSIDE

GEORGIO WOLFFGANGO WEDELIO,

HEREDITARIO in Schwartza/

MEDICINÆ DOCTORE, COMITE PALATINO CÆSAREO, SACRÆ CÆSAR. ET CATHOL. MAIEST. AC SERENISSIMORVM SAXONIÆ DVCVM CONSILIARIO, VINARIENSI AVLICO, ET ARCHIATRO, THEORETICES PROFESSORE PVBLICO ORDINARIO,

TOTIVS ACADEMIÆ ET FACVLTATIS MEDICÆ SENIORE H.T. DECANO,

PATRONO ET PRÆCEPTORE SVO ÆTATEM DEVENERANDO,

PRO LICENTIA

SVMMOS, QVOS ARS SALVTARIS HABET, HONORES CAPESSENDI,

DEMONSTRANDA SVSCIPIT

AVCTOR RESPONSVRVS

CHRIST. ERNEST. CLAVDERVS, Cygn. Misn.

AD D. 8 IVL. M DCC XIX.

LOCO ATQVE HORIS, ANTE- ET POST MERIDIEM CONSVETIS.

LITTERIS IOHANNIS FRIDERICI RITTERI.

VIRIS
PRÆ-NOBILISSIMIS, EXCELLENTISSIMIS, CONSVLTISSIMIS, PRVDENTISSIMIS

DN. ELIAE Bruhl/
REG. MAI. POLON. ET ELECT. SAXON.
A CONSILIIS ACCISARVM,

DN. CAROLO CHRISTIANO Weiß/
REG. MAI. POLON. ET ELECT. SAXON.
A CONSILIIS COMMISSIONVM,

DN. GEORGIO Ferber/
REG. MAI. POLON. ET ELECT. SAXON.
REDITVVM CENSVALIVM RECIPIENDORVM PRAEFECTO,

SVMMIS REIPVBLICAE CYGNENSIS
MODERATORIBVS
LYCEI ET AERARII ECCLESIASTICI
INSPECTORIBVS,
SINGVLIS
DE OFFICIIS SINGVLIS MERITISSIMIS

PATRONIS GRATIOSIS SVIS
DISSERTATIONEM HANCCE DEMISSE
OFFERT
AVTOR.

I. N. I.

THEOREMATA DVO MEDICA INAVGVRALIA,

DE

MORBIS ACVTIS FEBRE STIPATIS,

ſeu

FEBRIBVS ACVTIS CONTINVIS

COMMVNITER DICTIS.

PROOEMIVM.

QVamuis non tam bene cum humano genere agatur, vt meliora pluribus placeant, eademque ſit fundi medici calamitas; ſuum tamen omne æuum tulit virorum prouentum, qui, ex opinionum commentis exſerto qſ. capite, veritatem intueri & amplecti gauiſi ſunt. Vidit hinc equidem videtque adhuc recentior ætas homines, quos ſi de morbis quibuſcunque diſputantes audias, nullum non eorum, in me-

dici poteſtate manuque collocatum, ab eodem ad nutum duci, ſique illius, ſolo naturæ motu producta, contingat ſolutio, hoc diuinæ artis & medici ſcilicet opus, hanc remedii, nimis thraſonice, vt mos inualuit, iactati, efficaciam eſſe tibi perſuadeant. Quin, ſi iam in volumine quodam de quorumuis morborum cauſis & remediis, ex ſpecioſa adſumta hypotheſi deductis, idque non ineleganter, explicantes adeas eosdem, ſalutem profecto humanam credas ſolo in illorum arbitrio poſitam. Sed vero ſunt, &, quæ ſeculi noſtri felicitas, non pauci, qui Democritum *ſecuti, & naturam quaſi profundius ſecando rimandoque, maiorique ſic in rerum luce verſantes, vti a fuco & populari fama alieni exiſtunt, non ſine rationum pondere demonſtratum dedere, quam inſigniter fallantur, qui remediorum artisque poteſtati tantum non omnia deberi autumant. Negotium enim, aiunt, in* acutis, *ſi a prudenti regimine, quo naturæ vel nimis ſatagenti vel deficienti ſuccurrat,* (conf. infr. §. 20.) *diſceſſeris, medico nullum; in* chronicis, *vbi naturæ robur deficit, permagnum illique ſoli fere datum eſſe; ſed vero ex hoc ipſo quoque artis, vtpote quæ parum plerumque chronicis ſolatii adferat, nimis eluceſcere impotentiam. Quæ ſane a veritate adeo aliena non ſunt, vt arbitremur eſſe veriſſima. Atque hinc nobis, miſſis iam chronicis, nata eſt, pauca de* acutis, *quos* febris *comitatur, differendi occaſio.* Hos enim naturam ſanare, *in præſenti opella demonſtratum ibimus* medici hinc, illis medentis, quæ circa eosdem *tam ſibi relictos, quam cum epidemicis ingruentes,* partes ſint ex noſtra ſententia, viſuri. *Dum autem naturam ſanare dicimus,* methodum & viam, *qua ſe acuti, febre ſtipati, expediunt, naturæ opus eſſe contendimus, (ſecus equidem,*

dem ac fieri plerumque videmus in chronicis, conf. infr. §. 18. 19.) *de caetero, si quando a se ipsa & in hanc vel illam a regia desciuerit, fraenum vel stimulum relinquentes medico, quibus illi modum ponat, vt, qua coepit ire eadem, recta & constanter pergat, medelaeque opus sic ad finem perducat. Equidem res accuratius pensitanti facillime per se patuerit, nec desunt, ne ipsius medicinae parentis, aut* Coel. Aurel. Celsiue, *& reliquorum veterum, nominem, scripta, vbi id argumenti plenius deductum, & multa rationum vi confectum legas, eminentque, si quid iudicamus, prae ceteris lucubrationes expertissimi* Sydenham, *huiusque vestigia prementis*, Bagliui; *sed vero cum animus nobis sit*, hinc, *quae doctissimum istud par virorum, &, qui sunt huius doctrinae & hypotheseos aeque ac candoris, alii, quos hinc & inde ea, qua decet, obseruantia, in medium productos videas, sparsim, quanquam nec illud inconcinne, consignarunt, in summam redigere;* illinc *tentamine quodam* demonstrationis medicae *artis praestantissimae, quippe non solis coniecturis innixae, certitudinem vendicare, serenam nobis lectorum frontem pollicemur, in ipso tractationis limite obtestantes, dicam, an* postulantes, *partim, ne quis hic summam, vtpote, quam corpora physica non admittunt, demonstrationis ἀκρίβειαν vrgeat, partim vt animum, praeiudicatis opinionibus vacuum, verique amantem nobis commodet.*

HYPOTHES.

§. 1.

ID imprimis negotii datum nobis arbitramur, aliquid de morbis acutis *demonstratiue* expositiuris, vt, quidquid motus, quidquid moliminis fit in nostro corpore, ad sani-

tatem, præſentem vel conſeruandam, vel amiſſam reſtituendam, id in vniuerſum omne, oſtendamus, non abs mente aut quocunque demum ente alio, cum ratione ad certum finem operante, ſed a mera ſtructura partium, automatica, elegantique illo, quo fluidæ & ſolidæ continentur, vinculo repetendum eſſe. Videamus vero, ne nimis nobis ſuccreſcat dicendi materies, num breuibus id argumenti euincere liceat. Scilicet cum *mente ratiocinante* & *materiali corpore* homo contineatur, hincque clarum ſit, a quocunque motu, in corpore patrato, mentem remoueris, eundem omnem ad corpus, qua tale, referendum eſſe; *ſua* vero *cuique mens abunde teſtis ſit, quam parum ſibi de ſuo corpore & iis, quæ ibi peraguntur, conſtet, quam parum in illud, eiusque actiones vitales, vel iuuandas, vi ſua cogitandi, vel cohibendas, liceat, adeo quidem, vt vel ſuis eædem ſæpius fiant ingratiis;* remotaque iam mente, quæ nunc ſola relinquitur, *materia*, licet corporis ſubtiliſſima, quomodo demumcunque illam nominaueris, *omnis rationis, &, ad finem agendi, facultatis prorſus expers ſit;* accedat denique, quod rei caput eſt, & *Hippocrat.* iam *d. diæt. l. 1.* §. 6. & *Coel. Aurel. l. 1. d. paſſion. acut.* innotuit, *motuum automaticorum*, qui fiunt in corpore, poſitis illius ſtructura, motuque ſemel inchoato, & fluidi aërei ambientis perennitate, ceterisque paribus, *abſoluta neceſſitas*, vtpote, quos data commemorata conſtitutione, ita, nec aliter fieri poſſe a priori cognoſcas: cum iſta, inquam, corporis humani ſit conditio, fallor ſcilicet egregie, aut tota corporis noſtri machina, *motu*, in viuido iſto parentum complexu, *ſemel ſuſcepto*, αὐτομάτως plane & vi ſtructuræ exſequitur, nullo rationis vſu adiuta, quidquid

inſcia,

inſcia, nec iubente mente, in nobismetipſis fieri, nec parum mirati, conſpicimus. Adeo quidem concinne dixerat *Hippocr. L. 6. Epidem. naturam ſibimetipſi*, non ex cogitatione *inuenire vias*. Vt iam illas non tangamus rationes, quibus alii, haud absque pondere, principium, cum ratione agens, brutis denegatum iuere animalibus. Hiſce vero, ſi a ſola immateriali mente, cuius nullum in dictis in proprium corpus ius eſſe, iam probauimus, paucisque aliis receſſeris, per cetera ſimillimum eſſe hominem, neminem ignorare patitur anatome. *Conf.* Viri Cll. Berger. *Phyſiol. Medic. L. I. c. I.* Fridr. Hoffmann. *Diſſertationibus* æque latine conſcriptis ac *libello*, germana donato, **gründliche Anweiſung/ wie ein Menſch für dem früh-zeitigen Todt ꝛc. ſich verwahren könne/** *P. II. Diſſ. VI.* §. *1. 2. pag. 315. 316. 317. ſeqq.* item *Diſſ. d. Salubrit. febr.* §. *XXII. XXIII. XXIV. ſeq.* Daſchitzk. *Diſſ. d. Mechaniſm. Corpor. natural.*

DEFINITIO.

§. 2. *Natura humana* eſt complexus cauſarum materialium, aut, ſi mauis, partium corpus humanum conſtituentium, *motu ſemel concepto*, vi meræ ſtructuræ & *mechaniſmi*, certo *numero*, *menſura*, ac *pondere*, abſoluti, in ſe inuicem agentium. (§. 1.) *Conf.* Sydenh. *Hiſt. morb. acut. Edit. Lipſ. Opuſc. Vniuerſ. p. 158.*

SCHOLION. I.

§. 3. *Vel ideo hic nobis aſſentientem producimus* Sydenham, *vt conſtet*, naturam, tanquam ſollicitam matrem & iuſtam, prouidam ac ſapientem *finxiſſe illum nunquam, naturæ vocabulo in lucubrationibus ſuis vſum, nec dice-*

dicere illud quod res est, qui non attendentes, quam l. c. *dedit, vocabuli explicationi, dictæ opinionis eundem, quod aliquando factum, insimulant.*

SCHOLION. II.

§. 4. *Iam si rectius apud te æstimes, quo demum vinculo causæ partesque tam diuersæ, in vnum conspirantes, coniungantur, quin ipsius eiusmodi causarum complexus compendium & exemplum monstrari tibi gestias, id equidem non spernendum perennis* sanguinis pressio & circuitus *exhibuerit. Qui, cum semel in conceptionis momento inchoatus, nunc mutua vndarum canaliumque, & fibrarum, vrgentisque conclusi, quem trahimus, spiritus actione & contrario nisu, subsistens*, & vitam *partibus reliquis omnem, data earundem decente structura, &* motum, *quo quasi axe, omnis animalis functio, secretio, & excretio, voluitur impertiatur, plurimos emunctæ naris viros eo induxit, vt perennem hunc sanguinis circulum, a quo vita pendere, & vniuersa regi corporis conspicitur machina, ipsius naturæ nomen mereri, quam ducem vbique sequi oporteat, existimauerint. A qua proinde sententia tanto minus abhorremus, quanto illam magis cum re ipsa conuenire arbitramur.* Conf. *Berger.* l. c. C. V. p. 112. *& perquam eleganter* Dissert. d. Natur. morb. medic. *Hoffmann.* l. c. P. I. Diss. I. §. 5. p. 14. 15. *it.* Diss. d. Vero Vniuers. med. princ.

DEFINITIO.

§. 5. *Morbus* est constitutio partium, iam solidarum, iam fluidarum C. H. præternaturalis, functionibus animalibus perficiendis inidonea.

SCHO-

SCHOLION.

§. 6. *Equidem ita comparatum eſt cum corpore noſtro, vt, quemadmodum in illo, ex effato* Hippocr. de Aliment. ξυμπαθέα πάντα: *ſic nec fluidæ absque ſolidis, nec iſtæ absque illis laborare queant, quin vbique omnes in doloris conſortium pertrahi videas; ſed & , cum morbum aliquem partium* v. g. *fluidarum vniuerſalium conſtitutionem p.n. adpellamus, partes certe ſolidas compati, turbari, lædi; in fluidis vero* primariam *morbi* radicem *&* vim *&* fomitem *deliteſcere, turbasque hinc & curam omnem in M. S. peragi, id vero eſt, quod dicere intendimus.* Conf. *Bagliuus.* Pr.Med. L. II. c. I. p.103. edit. Lugdunenſ.

DEFINITIO.

§. 7. *Morbus acutus*, noſtræ in hac *Diſſertatione* conſiderationis, eſt conſtitutio partium fluidarum C.H. præternaturalis, vndecunque orta, & cum *æſtu febrili continuo* coniuncta. *Conf.* Sydenh. *l.c. S. I. c. I. p.39. 40. 41.*

SCHOLION.

§. 8. *Cum morbi acuti duplicis ſint ordinis, alii, qui ſine æſtu febrili, vt apoplexia, ſyncope* &c. *alii, qui cum eodem impetunt, vt* κατ' ἐξοχὴν *dictæ* febres acutæ *omnes, de hiſce tantum poſterioribus in hac diſſertatione ſermonem eſſe monemus.* Vndecunque *vero* ortam *dicimus iſtam fluidarum conſtitutionem p. n., quia varie & non vno modo conſurgit. Oriri enim poterat vel ex* ſtagnatione *earundem; id quod contingit frequentiſſime, & audit inflammatio:* In febrium acutiſſimarum & pernicioſarum curatione, *inquit* Riuerius Prax. Med. L. XVII. c. II. Append. p.

 572.

571. hoc diligenter aduertendum, rariſſime eas fieri ſine interna viſceris cuiusdam affectione & plerumque *inflammatione; vel ex* acceſſione *materiæ cuiusdam peccantis humoresque vitales corrumpentis; quod contagioſi morbi commonſtrant: vel ex* retentione *excernendæ eiusdem; quod tum maxime, cum tranſpiratio prohibita, eaque retenta humorum illuuies, moleſtiam faceſſit, accidit. Sed & morbos acutos, non obſtante ſpaſmo febrili, qui tantum cadit in ſolidas, fluido nerueo turgidas, non harum earundem, ſed fluidarum paſſiones vel ideo arbitramur eſſe primarias, quod febrilis ſpaſmi ipſius prima vis & fomes in M. S. conſtitutione plethorica & ebulliente inueſtiganda ſit; vtpote, quo nihil in medicina frequentius.* (§. 6.)

COROLLAR.

§. 9. Hinc *vegetis* tantum ſuccis, *fluidioribus* & facile *mobilibus* æſtusque febrilis, per *turgeſcentiam*, capacibus, infeſtos fere videas acutos; ſed vero qui & ſic actiuitate ſua elaſtica & renitente, coniuncta cum vigore ſolidarum, miaſmata, morbum committentia, licet ſat copioſa interdum, vt in variolis, ſoluere atque ſubigere valeant. Id quod in humores effoetos, chronicorum plerumque morborum fomites, quos ad vnum fere omnes ab *indigeſtione*, hincque inſecuto humorum torpore, & *imminuto*, quod palmarium eſt, *ſolidarum robore*, haud abs re deduxeris, cadere vtique non poterat. *Conf.* Bagliu. *l. c. L. II. c. XI.* §. *V.* Sydenh. *Tr. d. Podagr. p. 571. 572.*

DEFINITIO.

§. 10. *Febris*, acutorum comes, eſt *continuorum, conſtantium*, pro conditione cauſæ, & *æque* ſemper *vehementi-*

mentium ſymptomatum, accelerati *v. g.* motus cordis, ſanguinisque, & ſubſecutæ excretionis *&c.* complexus, per laceſſens in fluidis malum ortorum quidem, in ipſius tamen eiectionem, facta humorum ſolutione, vel ſenſibilem vel inſenſibilem, naturæ beneficio (§. 2. 3. 4.) teſte experientia, tendentium. *Conf.* Sydenh. *l. c.* Bagliu. *l. c.* §. *VI. p. 247.* Cl. Stahl. *Diſſ. d. Febr. Pathol. in gener. Theſ. II. III. IV. V. VI.* item *Sciagraph. Pathol. ver. med. Theſ. XXIV. pag. 17.* Cl. Hoffmann. *Diſſ. d. Salubr. Febr.* §. *I. II. III. IV.* Cl. Alberti. *Diſſ. d. Purpur. c. febr. compl.* §. 1. 2. 44. 45. 50. *&c.*

SCHOLION.

§. 11. *Ita ſpaſmi, ſanguinisque, ſub iisdem & nimio motu turgeſcentia* &c. *in febribus, acutos comitatis, morboſa ſane ſunt, a morbo & cauſa morbifica* (ϛάσει v. g. & inflammatione *ſanguinis*, humoreue *eidem commixto heterogeneo* §. 8.) *producta, ſymptomata, excretiones neceſſarias ſupprimentia, quæ hinc vel hoc ipſo ſanum alias corpus morbidum reddere valeant; ſed vero, cum experientia quotidiana notum ſit, poſt quoscunque ſpaſmos notabilem ſequi relaxationem partium, ſpaſmo antecedaneo, conuulſarum, emunctoriorumque nunc liberiorem liberalioremque recluſionem ac exhalationem; nec accedat minus, prægreſſo nimio calore, partes viſcidas M. S. diuiſas, bilioſas, aliasue, aliarum commixtione, inuerſas, temperatas, ſubiugatas, omnes vero fluidiores & ad excernendum aptiores redditas fuiſſe, quis, quæſo, non perſpiciat, ſymptomatibus, hiſce ipſis, ceteris tamen, quæ* Coroll. Theor. I. *exhibent, paribus, cauſas morbificas alterari partim, partim eliminari?*

COROLLAR. I.

§. 12. Liquido quoque ex data definitione, *quæ experientiam consentientem habet*, efficitur, morbos, certe acutos, febre stipatos, quando conturbanti *eidem* causæ *vna eademque*, & ex æquo semper grauia symptomata, ceteris paribus, respondent, morbos, inquam, istos non motus incertos, inconditos, & absque lege & naturæ ordine vagantes esse, quod quis forte putarit, sed istam esse ex arbitrio summi Conditoris machinæ humanæ conditionem, vt artificiosissima eiusdem compages, hincque, dato impulsu, educta sponteque proueniens vis mouens tam multiplex, quandoquidem semper sibi constat, & *ordinatam* & *eandem* semper ad noxium quid commouendum remouendumue *rationem* habeat, hinc febris, quod diximus, *constantium eorundemque*, pro conditione causæ eadem, *& æque vehementium* semper symptomatum complexus sit *&c.* *Conf.* Bagliu. *l. c. L. II. c. V. §. 3.* it. *C. X. §. III. p. 236. Sicuti bona alimenta*, inquit, *æquam vitæ & interitus materiam præstant; ita & iidem humorum motus, qui morbum intulerunt, iidem, inquam, post repetitas circulationes sponsores sanitatis & autores euadunt, nisi ab* inordinata *nonnullorum medicorum methodo* ordinatus *illorum cursus perturbetur.* Conf. *c. XII. §. III. & V.* it. *C. I. p. 151. 153.*

COROLLAR. II.

§. 13. *Probe animaduertant medici, cum febris tam vtilem præstet corpori effectum, ne statim ipso in limine* (temere) *supprimere ac cohibere quaerant insultus febriles; quod in continuis & acutis febribus, nempe variolis, morbillis, erysipelate, podagra, præsentissimum periculum, etiam*

ipsam

ipſam mortem inducere ſolet; in intermittentibus vero, tales citius ſuppreſſæ febres, ipſa atteſtante experientia, in grauiſſimas viſcerum obſtructiones & inde reſultantes febres, hecticam, hydropem, nec non conuulſiuas, ſpaſmodicas affectiones, maximo ægrotantium damno, deſinunt. Hoffmann. *l. c.* §. *XXXIV. pag. 36.* Quæ equidem de *continuis* (iam *factis*, quod probe diſtinguas, ne obiectioni locus ſit; in herba enim, *h. e.* primarum viarum ambitu, adhuc *pullulantes* & *erupturas* demum continuas generoſiori quodam remedio, emetico, purganteue, quin & vnica interdum venæſectione, a prudenti medico feliciſſime in principio ſtatim ſuccidi, & ſuccidendas omnino eſſe, auſpicato euentu & artis præceptis comprobatum eſt. *Hippocr. Aph. 29. Sect. II.* Berger. *Diſſ. cit.* §. *XV. p. 32.* Quis enim longius præuiſo & vno ictu domando morbo febrim accerſendam expectandamque putaret?) quæ, inquam, de *continuis*, ductu demum & naturæ motu ſupprimendis vti putamus valere quam maxime: ita de *intermittentibus*, longius ideo *protrahendis*, diuerſa plane ſedet opinio Bohnio *Diſſ. d. præmat. Intermitt. fug. ſuſpect.* it. Berger. *Diſſ. d. Chin. Chin. ab iniq. iudic. vindic.* §. *XX.* Sed nobis nulla iam de poſterioribus eſt diſputatio.

DEFINITIO.

§. 14. *Sanare* ille dicitur, qui partes vel ſolidas vel fluidas, a ſtatu *(pulſu tonoue)* naturali deiectas in eundem denuo vendicat.

THEOREM. I.

§. 15. Morbos acutos ſanare naturam: *omnium quoque alias actionum medici miniſtrantis præſidem.*

DEMONSTRATIO.

SAnare ille dicitur, qui partes, a ſtatu naturali deiectas in eundem vendicat (§. 14.) in acutis, de quibus *h. l.* adeſt conſtitutio fluidarum, p. n. cum æſtu febrili continuo coniuncta (§. 7. 8.) ſed vero febris, acutorum comes indiuiduus, eſt complexus certorum motuum & ſymptomatum, facta humorum ſolutione, in eliminationem, vel ſenſibilem vel inſenſibilem, mali peccantis tendentium, eamque naturæ beneficio præſtantium, (§. 10. 11.) E. ſi huius beneficio, morbos acutos ſanabit natura. Q. E. D.

SCHOLION.

§. 16. *Medicum vero, quem abſit, vt plane a medicina, acutis facienda, remoueamus (id quod cunctis in morbis vt fieret, perſuadere, ſed perperam, annifus fuit* Gedeon. Harueus, Art. curand. morb. expectat.) *aut tanquam otioſum tantum ſpectatorem, ſiue in principio, ſiue in fine, iisdem præeſſe velimus, in quantum admitti par ſit, partim in* proœmio *iam occupauimus, partim mox pluribus,* §. 20. *deductum ibimus.*

COROLLAR. I.

§. 17. Dari iam *methodum medendi* acutis quibuslibet *ſtabilem* & *firmam* in propatulo eſt. Accurata enim motuum, quos natura præſtat, materiam morbificam eliminandi, *h. e. febrilium*, notata ſeries *methodum* tibi *medendi* ſeu potius dirigendi ſolum naturam in acutis; (§. 20.) eorundemque motuum, pro eadem mali conditione, conſtantia & immutabilitas (§. 12.) *ſtabilem* tibi eandem *firmamque* reddent. Vt adeo &, iuxta *Aſclepiadem* iam, quod

quod *Celſus l. III. c. IV.* refert, febre ipſa quaſi ad eiusdem remedium vti queas.

COROLLAR. II.

§. 18. Atque data nunc memorata methodo medendi, eaque in quolibet acuto, vel ſimplice, vel epidemico, ſemel recte inueſtigata obſeruataque, *conf.* huc Sydenh. *l. c. c. II. p. 43. 44.* quis eſt, qui, vel tacentibus nobis, vltro non perſpiciat, acutis deſperatiſſimis, quin ipſis malignis, modo *ſanabilibus*, felicius longe ac facilius mederi *prudentem* medicum, quam quibusuis chronicis, vtpote tam *certo* æque ac *euidente* & *cito* naturæ ſubſidio *plerumque* priuatis. *Conf.* Sydenh. *præf. d. morb. acut.* it. *Tr. d. Podagr. p. 571. 572. 573.* Quo tamen, quod caute monemus, *præſente licet febre,* non minus deſtitui ex natura rei euidens ſit, aliquos acutorum, *peſſima,* non absque ratione, *nota* putatos, qui, vel ob *vehementiam* materiæ peccantis, accenſis quaſi facibus, & *inflammatis ad internecionem, hinc putreſcentibus, aut ruptis & lethali ſpaſmo conuulſis ſolidis,* præcipue *internis,* iisdem plerumque, quibus inuaſerant, vel die, vel hora, iugulant, vires mouentes corporis, debito alias febrili motu, eoque, vel a poſteriori ſaltem, ſaluberrimo (§. 11. 15. 17.) defuncturas, vno ictu peſſundantes; vel qui ob *copiam* eiusdem, quæ continue præſto eſt, nullum naturæ, ſe tuendi, locum relinquunt, nec *febrem* hinc *patiuntur potenter ſatis inualeſcere*, hinc itidem medendi methodum reſpuunt. Cuius rei luculentum exemplum febres *phthiſi* aliisque *vlceribus* coniunctæ, *tabificæ* dictæ *lentæque* & *hecticæ,* licet tardo pede ſupplantantes, exhibent. Nec maiori mactant ægrum bene-

nefi-

neficio veteribus vulgo dictæ *ſymptomaticæ*, quando eodem modo & naturæ ordine concitatæ quidem, ac ceteræ omnes, remouendis tamen, a quibus producuntur, cauſis, *herniæ*, v. gr. *vermibus &c.* plane ſunt impares. Id quod & de pluribus aliis dicere par erat naturæ motibus *conuulſiuis* v. gr. qui proinde cum cura æque ac febres ſymptomaticæ, *diſtinguendi ſiſtendique* potius, cauſis abactis, quam promouendi. En vero tibi, quod ὡς ἐν παρέδῳ ex præcedentibus repetimus, veros aliquot malignitatis & mortis, ſi cum acutis ingruant, fontes! Quandoquidem experientia teſte, illis correpti *vel* febre & ignitis, quos vocant, anthracibus, quaſi fulmine exuſti, derepente concidunt, aut ruptis, & penetratis, per acrimoniam & fluxilitatem humorum, vaſis, illisque, poſt inductos ſpaſmos, vltra modum profuſis, non poſſunt non diem obire ſuum; *vel* leni, ſed ſubdolo calore & pulſu *&c.* maligne ſatis a fronte abblandientes, iismet a tergo ipſis impotentiam naturæ, ſat valida febri contra peccantes cauſas inſurgendi, euidenter arguunt. *Conf.* Berger. *Diſſ. cit. §. XIII. pag. 27. 28. §. XIV. p. 30.* §. *XXI. Obſeruamus & illud in Praxi*, inquit ad rem Hoffmann. *Diſſ. cit.* §. *XXXVI. p. 38. quod iſtæ febres longe peioris & malignioris naturæ ſint, quæ non calore, pulſu & ſiti ſe exſerunt, quam ſi hæc exceſſiuo licet in gradu adſint; nec ſemel annotauimus, quod, ſi lento gradu incedentibus febribus ſuperueniat calida febris, cum horrore, optimum eſſe recuperandæ ſanitatis ſignum.*

SCHOLION.

§. 19. *Inquis fortaſſe occaſione eorum, quæ de chronicis adfectibus in principio* Corollar. præced. *protulimus, non*

non minorem naturæ vim esse, qua morbis quibusdam chronicis, quam qua acutis, se liberare solet, cum humores copia vel qualitate, aut situ locoque peccantes per varia excretoria deducit, aut exclusionem eorum, excitatis alicubi vlceribus, pustulis & abscessibus, per nouas & occultas sæpe vias molitur & perficit. Ita enim dolores capitis acerbissimos, diuque adfligentes, vt & vertiginem, surditatem, & alios adfectus capitis haud raro solui, si pus, serum vel sanguis naribus, ore vel auribus exeat, cum aliorum tum *Hippocr.* obseruationibus *Coac. L. VI. Aphor. 10.* compertum fuisse. Testari etiam experientiam, a redundantia humorum & oppilationibus viscerum, ac mensium suppressione orientia symptomata, oborta liberali, sed moderata per nares, locaque alia, profusione sanguinis conquiescere. Ac speciatim de fluxione per vasa intestini recti constare *&c.* Et de morbo comitiali notum esse *&c.* Plicam ipsam Polonicam nihil aliud esse, quam excretionem quandam & exhalationem corporis criticam per pilos acris & viscosæ materiæ *&c.* *Cl. Berger.* l. c. de Natura morborum med. §. XX. p. 40. 41. 42. *Taceo intermittentium & podagræ paroxysmos. Verum enim vero, vti hæc omnino cuncta sunt verissima, sic nec illud minus, quod diximus, vsu magistro, sua luce radiat, chronicis non æque* semper, *nec* certo, *nec* euidenter *nec* cito *perinde, ac acutis, naturam succurrere.*

COROLLAR. III.

§. 20. Id quoque ex præcedente fluit *Theoremat.* paucissimis, natura medente, quin sæpius, quam vulgus putauerit, nullis in acutissimis opus fore remediis; *Conf.* Bagliu. *l. c. l. II. c. XI.* §. *X.* Dan. Ludouici *præfamine Dis-*

ſertat. d. Pharmac. moderno ſeculo adplicanda, vti elegantisſimo, ita toto huc conferendo, illiusque *commentario. Opp. p. 616. 617. 618. ſeqq.* & doctisſimus Doelz *Diſſ. Inaug. d. fruſtran. & inconuenient. medicament. adhibit. P. I. §. III. IV. V.* Sed iisdem & vel deliquato auro pretioſius futurum PRVDENS SAGACIS MEDICI CONSILIVM (*conf.* Cl. Stahl. *Diſſ. d. Conſil. Med. §. VII. XIII. XVI. XVII.*) atque REGIMEN. Scilicet SAGACITATIS, quam frequens morborum ægrotorumque vſus permagnum iuuerit, *conf.* Bagliu. *L. II. c. X. §. VII. VIII.* medici erit, vt duos cardines, quibus totum hic medelæ opus quaſi voluitur, conſtanter ante oculos habeat, i. e. I. vt *CVNCTA* morbi *PHÆNOMENA* (*quandoquidem in febrium hiſtoria, vt opinionum portenta magis, quam commenta, ita hiſtoriarum mutilationem inuenimus, non niſi peſſima fide, aut certe peſſima peritia illatam: vbi quilibet quod ſcenæ ſuæ non inſeruit, detruncat atque recidit, impudentiores autem, ad inſtruendam ſcenam, etiam adſuere vana, &, ab accidentalibus reſpectibus, irrita minime erubeſcunt*, &c. Stahl. *Diſſ. d. emendand. Hiſtor. Clinic. Fundam. Theſ. X. pag. 14. XXXVIII. XXXIX. p. 28. 29. Conf.* Sydenh. *præf. d. morb. acut. p. 14. 15.*) *communia* & *accidentalia*, ſed *naturalia* (non ab errore vndecunque commiſſo prognata) vel *leuiſſima* & nullius vulgo momenti viſa, eaque, quo *ordine* ſeſe excipiant, quo *morbi* & *anni tempore*, quo in *ſubiecto* (vbi plethora, temperamentum, ſexus & ætas maxime expendenda) qua *forma*, a qua *cauſa*, per *ſe* an per *conſenſum*, qua deinque *prognoſi* incidant, ſumma cum cura *ſcrutetur*, *diſtinguat*; ſicque *HISTORIAM* morborum, *h. l.* acutorum, naſcentium, factorum, ſibi ſuccedentium *exquiſitam*, indicationum fundamen-

damentum, (de qua tam multa egregie differentes audire iuuat viros Cll. Sydenh. *praef. d. morb. acut.* & passim in Opusc. Bagliu. *l. c. c. II. III. L. II.* Berger. *Diss. de Filo medicinal.* §. I. II. III. V. Stahl. *Diss. cit.* & quam summis adhuc laborare defectibus ostendit Bagliu. *Sched. Monit. l. c. c. VII. p. 197. 198.*) sibi comparet, qua, quid aera lupinis, quid hic acutus illo distet, accurate dignoscat, & istos hinc & eorundem genium ex phaenomenis essentialibus, non in vniuersum, sed in quouis indiuiduo, male adfecto diiudicet, hypothesi omni vacuus & doctiorem se librum non inuenturum, quam aegrum ipsum, ex sententia laudati Bagliu. *L. I. c. VII.* §. IX. arbitratus. II. Vt *VIAM* (quae quemadmodum diuersissima, & nunc *diaphoretica*, nunc *exanthematica*, nunc cum petechiis & purpura coniuncta *aluina*, vel quaeuis alia, hoc illoue *modo* & *ordine* contingit & *tempore*; sic & inde essentiale febrium discrimen petendum magis, quam ab intricatis multiplicatisque earundem, *scorbuticarum, putridarum, syncopticarum* &c. speciebus, vtpote vel ex turbato febrium genio, vel accidentali tantum aut indiuiduali differentia resultantium, *conf.* Stahl. & Albert. *ll. cc.*) *VIAM*, inquam, & *METHODVM* & istam naturae motuum seriem, qua liberare se morbo illa conspicitur, irretorto oculo inuestiget, aucupetur, expiscetur: ne alia, quam qua eadem, medendi ratione vtens, malignum reddat nouumque putet, qui ex sua indole boni moris, nec insolens fuerat; de quo iuste non minus quam grauiter conqueri audias *Sydenh. l. c. p. 78. 128. 129.* viamue naturae, ad morbum expugnandum euacuante quopiam praeire tentet, quo errore nullus circa chronicos tam, quam acutos & grauior & frequentior, quando vel obstructionibus, prius reserandis vndique

 ob-

obſeſſa eſt, vt in chronicis plerumque, vel ſpaſmo ipſamet cuncta, vt in acutis fit, de quibus *h. l.* conſtricta tenet. Quid enim tum aliud, quam huius intenſio, magisque impedita viarum ſubſequatur conſtrictio? PRVDENTIAE vero, quandoquidem acuti in immenſum variant, & pro rerum, quas non-naturales vocamus, illarumque principis, aëris, conſtitutione, in varias formas, quas varia medela excipiat, neceſſe eſt, ſeſe induunt; quod indefeſſus in obſeruando *Sydenbam* ſingulis paginis loquitur & inferius demonſtrabitur, PRVDENTIAE, inquam, *prudentisque regiminis* punctum medicus omne tulerit, acute laborantibus ſubſidium laturus, qui I. vel *hiſtoriæ morbi* vel *methodi* non ſatis gnarus, quam natura, vt ſe eodem exſuat, ingreditur, iuuantibus tamen lædentibusque haud obſcure deprehendendæ, *conf.* Sydenh. *l. c. p. 280. 287. 288. 321.* nihil agendo & *prudenter* cunctando res ægri perditas & acciſas ſciat reſtituere. *Natura enim vel ſola, recta viuendi ratione adiuta & innixa, aut ſuarum ope motionum morbum profligabit*, aut aperiet & deteget. Berger. *l. c.* §. 4. p. 10. Nec te in transuerſum rapiant, quæ eruditisſimus alias Autor *Med. Corporis* E. VV. *de* Tſchirnhauſen habet *Reg. VIII. p. 29. 30. prudentem* eiusmodi, & quæ ſine negligentia fit, cunctationem impugnantia. Fefellit enim virum optimum *diaphoreſis*, vniuerſale morborum *quorumcunque omnium* & *quocunque* eorundem *tempore*, ſed inuita experientia, quod modo de acutis diximus & *Theor. II.* confirmaturi ſumus, putatum remedium. II. Qui, cum apex fere prudentiæ medicæ ſit, libratis ex vna parte indicantibus permittentibusque, ex altera iis, quæ ſecus faciunt, ad rectum finem tendere, deprehenſo acuti genio, naturam *hic vel* nimis ſatagentem, impetuo-

petuoſoque feruore & calore ſumma imis miſcentem, ad modum reuocet, *vel illic* eidem deficienti, & euacuando malo impari aut a plethora & aliis oppreſſæ, manum obſtetricem ſubmittat, vtrinque tamen illam, non qua ipſe velit, ſed qua illa, recte agens, per impetum vel per languorem non poterat, *in tempore* ducat, & iſtam denique ſibi curam datam putet maxime, ne ſolennes naturæ motus & euacuationes, iam rite proceſſuras, *nimis officioſe* facturus, regimine ſeu pharmaceutico ſ. diætetico vel inhibeat vel turbet: Natura enim, ita, vt par erat, mouente, moueat nil prorſus medicus. *Hippocrat. Sect. I. Aphor. 20.* III. Qui remediorum, ſi quæ ad moderandos naturæ conatus, promenda ſunt, vires, de quarum fida & prudenter facta exploratione tutus ſit, *conf.* huc Hofmann. *Diſſ. d. prudent. virium medicam. explorat.* §. 32. 33. 34. 35. ſeqq. noſcat, & notas ita adplicet, vt medicamentorum & naturæ effectus, quod impoſterum profuerit, rite diſtinguat, ne, quod huic debebatur, illis immerito in acceptum referat. IV. Qui, quæ poſt acuti decurſum agenda, artisque potius quam naturæ ſunt, quorſum maxime pertinet *purgatio*, *conf.* Bohn. *l. c.* §. 24. Sydenh. *p. 75.* (*quandoquidem perfecta criſis h. e. plenaria materiæ morbificæ excretio rarius occurrit apud nos.* Berger. *d. Nat. morb. medic.* §. *XIX. p. 39.*) probe calleat. V. Denique, qui in longitudinem ſibi ægrisque conſulturus, quod ſummis ſemper viris in vſu, & vt alii facerent, in votis fuit, parentem medicinæ, at quantum Virum! ſecutus, quæ inexhauſta obſeruatione vel in *hiſtoria* vel in *methodo medendi* certa iterumque confirmata expertus eſt, in *aphoriſmos*, vniuerſaliores equidem illos, ſed vti ex particularibus natos; ita & ad ſingularia poſt quæque cum iu-

 dicio

dicio transferendos *conf.* Hoffmann. *Diff. d. Imprud. medicat. multor. morbor. causa.* §. 2. *p.* 5. 6. tanquam rerum nucleos, cum cautelis, futuros in vsus, congerat, natiuo, quo quæque vidit, colore, in nullius gratiam hypotheseos, depingat, morbumque hinc, qui lacerus est, nudum, & omni hypotheseos venere exutum, conspiciendum præbeat. Et, quando aphorismorum iniecta est mentio, non possumus non, quin summopere commendemus æque ac laudemus duumvirorum, sæpius iam citatorum, *Sydenham* atque *Bagliui* conamina, quibus eorundem summam *vtilitatem*, in rem medicam redundantem, ad *Hippocrat.* vsque tempora deductam, *Sydenham præf. d. morb. acut.* & passim, *Bagliu.* hinc & inde, præcipue *p. 49. 154. 160. 183. l.c.* demonstratum iuerunt. Sed ne solos hic exteros sapere putes, studium *aphoristicum* ita haud leuius commendat *Dn. Præses* noster *præf. Theor. s. Introduct. in Med. Nunquam*, inquit, *mihi plus profecisse medicina rudis adhuc visa est, quam vbi a diuino sene certis aphorismis includeretur, vt nuda quasi veritas se videndam exhiberet* &c. *Conf.* huc *Sanctor. Med. stat. præfam.*

COROLLAR. IV.

§. 21. Ex quibus nunc facile iudices licet (at quæstio quam ardua & quam anxie vndiquaque ventilata!) *quibus in acutis*, & *quo tempore*, & *quo* denique *modo*, *venæ pertusæ, purgantis, vomitorii, clysteris, bezoardici, diaphoretici* (generalioris & quam maxime naturalis morborum præsidii, *conf.* de Tschirnhausen, *l. c. Reg. V. pag. 15. 16. 17. Reg. XI. p. 44. 45. 47. seqq.*) eiusque, quæ summi res momenti, vel *penetrantis* & *volatilis*, vel *temperati*; *aeris*, nunc

nunc calidioris, nunc frigidioris; æſtumque reprimentium *acidorum*, *ſtringentisue* aut *opiati* remedii *vſus abuſusue* fieri, & qua ratione circa dictorum in acutis adminiſtrationem hinc fama medentis & conſcientia, illinc ægroti ſalus & vita ſartæ tectæque ſeruari queant.

SCHOLION.

§. 22. Addemus iam, vt, quod res eſt, fateamur, quæ de cauſis morborum acutorum ſeorſim *Dn. Præſes* noſter hic inſerere dignatus eſt. *Nimirum* cauſa *acutorum* proxima *&* immediata, *quæ vnica exiſtit, eſt iſta minimorum M. S. diſpoſitio, qualitate eorundem vel proportione vel motu* &c. *præternaturalibus abſoluta, qua poſita, ponitur morbus; Cauſam vero* mediatam proximiorem *licet nominare & concipere ſub acrimoniæ laceſſentis & turbatiuæ titulo; Iuxta* Hippocratem *optime vocari poteſt* μίασμα νοσερὸν, ſordes, ſ. inquinamentum, *naturæ non conueniens ſeu amicum, ſed motum & qualitatem corruptiuam; vtcunque nominaueris, ad internecionem tendens calidi humidi, ſanguinis & ſeri, humorum vitalium. Merito equidem hic in mentem venit illud receptum axioma:* formæ latent. *Patere tamen poſſunt materiales magis, & ſi non per ſe & immediate, tamen per analogiam, vt notus eſt canon: materiam eſſe cognoſcibilem per analogiam. Vnde & recte ad fontes ſignorum a medicis quoque analogiſmus hic refertur, præter alios. Hinc mutuari huc poſſumus a chimicis, vel & ipſa natura omnium creatorum a ſummo Numine, fermenta & ſemina. Agnoſcit hoc* Foëſius Oeconom. Hippocrat. *ſub voce allata ſolenni* ἀπόκρισις p. 74. *vbi & plura elegantia habet, huc pertinentia, & explicat cum* Galeno *morboſam*

bosam quandam exhalationem, quasi morborum seminium. *Consentit* Sydenham §. 24. mineralem aliquam fermentationem *allegans, illa enim potentior est ordinarie, exemplo arsenici, & agnoscens verbotenus ipsum μίασμα* Coi, contaminari *inquiens; &* Hoffmannus, *expresse particulas salinas sulphureas nominans, quæ ipsissima sunt fermentationis momenta essentialia. Quamuis vero nonnulli negent, medicos scire principiorum sanguinis qualitatem & proportionem & mixturam genuinas, quo nomine &* Verheyn *L. II.* Anatom. Tr. II. *allegare solent, negari tamen non potest, nosse nos omnino temperiem seu modum miscelæ sanguinis, mixti & viuentis, circulum sanguinis, & momenta alia sanitatis s. n. iam turbata, & p. n. Vti itaque status sanitatis est contrarius morboso, ita idem index sui obliqui, siue h. l. præternaturalis. Adeoque etsi non absolute & ad vnguem omnia sint accuratissime cognita, perspecta, & mathematice demonstrabilia; sufficit tamen demonstratio physica, mechanica & medica, cum contrariorum eadem sit ratio. Infertur itaque hinc, morbis acutis non absque eorundem causarum proximiorum scrutatione, vtpote, quæ erui per dicta possint, prudentem mederi oportere medicum; Demonstrat hoc ipsum natura quoque, quæ optimum est agens, optimus medicus & genuinus. Quam enim causam proximiorem ipsa critice, vel cum effectu & robore salutari excludit, illa sine dubio fuerit genuina causa morbi. Id vero* Hippocrates *optime explicat, vocans illam ipsam laudatam* ἀπόκρισιν, respectiue *vel inferendam vel expellendam. Causæ ergo, post immediatam, potissimum mediatæ proximiores, in humoribus & spiritibus se exserentes, venandæ, non neglectis procatarcticis & occasionalibus, cum indole morborum medicamentorumq; collatis.*

DE-

DEFINITIO.

§. 23. *Constitutio aeris epidemica* est eiusmodi illius temperies, quæ certo tempore subsistens, efficit, vt hic vel ille morbus hic illicue loci late dominetur & regnet.

SCHOLION.

§. 24. *Curiose nec absque ratione quæreres, num ad solam atmosphæræ texturam referendus sit ortus mali epidemici? Et, ne quid dissimulemus, id equidem* Hippocr. Tr. d. Humor. & passim, *& medicorum quorumuis omnium & experientiæ confectum putamus testimonio,* manifestas *atmosphæræ* qualitates (*humiditatem* v. g. *nimiam partium solidarum robur exsoluendo, hinc fluidarum circulo obicem ponendo, & quidquid iam malorum ex hac lerna deduxeris*) *non parum morbis quibuscunque fauere, quid? quod illosmet ipsos producere;* conf. *quæ huc pertinentia dedit testimonia* Cl. Hoffmann. libello cit. P. I. Diss. III. & Part. II. Diss. VIII. p. 560. *Enimuero, quando de luis epidemicæ, ex atmosphæræ constitutione, ortu quæstio incidit, non manifestas tantum illius & sensus ferientes qualitates & diatheses, sed &* secretiorem *illam, nec nisi menti obuiam, eiusdem* texturam, *qua, præter istas, diuersa sublunarium exhalata corpuscula suscipit, agitat, varie transponit, miscet & mutat, tum vero secretiorem, inquam, hanc atmosphæræ crasin, cum celebribus quibusque constitutionum aeris obseruatoribus medicis* Sydenham, Rammazini, Hoffmanno, *in subsidium vocamus, vtpote qui suo quisque loco,* iste *d. morb. acut. Sect. I. c. II. p. 44.* ille *Tract. d. Constitut. aeris epidem. 1690.* hic *l. c. P. I. Diss. III. §. XIV. XV. XVI. it. Diss. de morbor. ort. §. XV. XVI. it. d. aer. Intemper. §. XXIII. XXIV. XXV.* seqq. *a sola, licet adpropriata alias ad fouen-*

dum aliquem epidemicorum, aeris textura eosdem vnice excludi negant. Hoc enim si dicto modo fieret, *inquit* Sydenham *Sect.* V. *c.* III. p. 296. quilibet ventorum motus constitutionem difflare valeret, *sed vero illi similius videtur in sequentibus it.* Tr. d. Podagr. p. 571. 572. hunc vel illum particularem aeris tractum effluuiis simul repleri & contaminari, *qua ipse* a minerali *aliqua* fermentatione; Hoffmannus *ll. cc.* a particulis salinis, acribus, sulphureis, *in auram transpiratis, atmosphæræ vero postmodum* qualitate *&* motu, constantia *vel* inconstantia *plus minusue adiutis, mutuaque in se inuicem actione varie mutatis commixtisque, hinc* vel *spiritu tractis,* vel, *si sub forma* maculæ, rubiginis, rorisue *frugibus adhæreant (quod superioribus modo annis in Saxonia & Lusatia notabile* morbi spasmodici *exemplum edocuit) cum iisdem in corpus ingestis, in quo inter ipsum &* Rammazini c. l. *conuenit, deducit. Quibus sic actis radicibus, lues epidemica, infelicissimamque in segetem adulta, non potest postmodum non, quin geniculato velut* contagii indiuidualis *erecta culmo, quod plerumque exsulare tum non solet, vberiorem longe ægrotorum messem fundat.*

COROLLAR.

§. 25. Quandoquidem vero & ex *manifestis aeris* alicuius loci *constitutionibus,* si paulum hic diuerti licet, bene diiudicatis, in egregiam morborum, licet non æque epidemicorum notitiam, non minus, ac prognosin & medelam, ad istos pertinentem, peruenire integrum; apud omnes vero extra omne dubium positum, est, manifestas atmosphæræ diatheses a ventis pendere, qui illas pro motu suo vel disiiciunt, vel constituunt, vel reuocant, liquet inde, quantum medico, hoc illoue loco medicinam facienti,

mo-

momenti & in illorum cognitione effectibusque ad bene medendum acutis tam, quam chronicis, positum sit, quamque egregie suæ quisque patriæ vel regioni, vbi degit, medicus, inuestigando, stabiliendoque methodum medendi, popularibus præcipue accommodatam, quam sola atmosphæra insigniter variat, consultum ire possit. Plura huc quadrantia vide, si placet, Bagliu. *l. c. c. XV. l. I. p. 139. seqq.* Hoffm. *libell. cit. P. II. Diss. VII. c. VI.* it. *Diss. IX.* §. *40. p. 646. Conf.* Hippocrat. *d. aerib. aquis & locis.*

HYPOTHES. I.

§. 26. Dari constitutiones aëris epidemicas.

HYPOTHES. II.

§. 27. Singulam morbum aliquem, late regnantem inuehere posse.

HYPOTHES. III.

§. 28. Huncque ipsum, pro producentis constitutionis conditione, nunc boni, nunc mali *moris*, nunc regularibus, iisque, quibus alio tempore, symptomatis, nunc anomalis stipatum, aliisque circumstantiis & medicamentis se amolientem, eundem conspici.

SCHOLION.

§. 29. *Exempla* variolarum morbillorum *vide per vniuersa* Sydenhami *Opuscula;* quartanæ, *Bohn.* Diss. de præmatur. Intermittent. fug. suspect. §. XXVI. p. 22. *it. Schelhammer* Diss. d. Febrif. natur. agend. & adplicand. mod. c. III. §. VII. p. 21. Purpuræ *Albert.* Diss. cit. d. Purpur. §. V. VII. XVI. *Conf.* Hippocr. Aph. 8. Sect. III.

HYPOTHES. IV.

§. 30. Huius morbi regnantis *ingenium* sequi reliquos acutos, *in quantum eorundem fert natura,* si qui eodem tempore lacessant.

SCHOLION.

§. 31. Eius (*regnantis s. epidemici*) ingenio, quotquot sunt σύγχρονοι (*acuti*) se accommodant, in quantum eorundem fert natura, *v.g.* dum variolæ eo tempore latissime depopulantur, febris (i. e. *morbus quisque acutus alius, febre stipatus*) toto anno sparsim (*non epidemice*) oberrans, eiusdem plane inflammationis est particeps, quæ variolas gignit. Vterque enim morbus ad eandem fere normam adoritur, maximaque inter maxime propria vtriusque symptomata intercedit cognatio (excepta variolarum eruptione & reliquis, quæ ab illa pendent) vt ex ingenti illa, tum ad spontaneos sudores, tum ad saliuam excernendam, propensione, in qua vtrique conuenit, abunde constat. Pariter &c. *Sydenh.* d. morb. acut. Sect. I. c. II. p. 50. *Egregie isthæc illustrantem audire iuuat eundem* Sect. III. c. III. p. 203. 204. Sed vt paulo &c. p. 311. Atque hoc quidem &c. p. 326. 327. p. 359. Animaduertendum est autem &c. *it.* Epist. Resp. ad Robert. Brad. *sub finem p. 406.* Hic autem &c. *it.* Sect. V. c. VI. p. 317. 318. seqq. Conf. *Cl. Albert.* Diss. cit. §. XXII. p. 23. Mitior est, *inquiens*, purpura (*cum febre*) in acuta sua indole, nisi peruersi ægrotantium mores, & heteroclitæ circumstantiæ indiuiduales, aut *concursus* aliarum exanthematicarum & fere malignarum febrium eandem *per accidens immutet.* *It.* §. XXXI. *l. c.* p. 29. Tussis in purpura nostra nunquam occurrit, nisi cum petechizante aliqua *epidemica febre colludat*, quippe, quæ ex sua indole catarrhales comites inferre solet, vt deinde *ex huius febris decursu (& concursu)* tussiculosa illa molestia oriatur, *non vero ex purpuræ essentia & efficacia.* Item §. XXXVI. LII. Regnante pestilentia, ceteros quosuis mor-

bos

bos propriam relinquere indolem & in ipsam migrare *dixit Willisius Diatrib. de Febrib.* c. XIII. p. 229.

THEOREM. II.

§. 32. Morbo acuto cuicunque, vel simplicissimo tuto non mederi medicum, nisi intime, quantum licet, cognito, si quis tum adest, istius constitutionis regnante *seu epidemico.*

DEMONSTRATIO.

QVidquid medicus in acuto præstiterit, ad *prudens* eiusdem moderamen *s. regimen* redit, quo natura, quæ hic sanat (§. 15.) vt morbum sua ope & via eiiciat, indiget (§. 20.) Verum non solum vnus idemque acutus *more*, hinc tolerando regimine perquam variat, pro diuersa atmosphæræ constitutione, qua visitur (§. 28. 29.) sed & hinc, si regnet, efficit, vt alii, quicunque tum lacessant, acuti suo ingenio h. e. symptomatibus & abeundi modo sese accommodent, in quantum eorundem fert natura (30. 31.) E. hos, nisi illo intime cognito, medicus non prudenter moderari, E. nec iisdem, absque dicti regnantis s. epidemici cognitione tuto mederi, *per dict.* §. 20. valuerit. Q. E. D.

COROLLAR. I.

§. 33. *Perquam difficile est generales regulas febribus his* (epidemicis, & hinc epidemicarum συγχρόνοις §. 30. 31.) *debellandis accommodare, & certos aliquos limites figere, quos vltra citraq; non progredi, aut in quibus* (semper) *consistere liceat.* Sydenh. *l. c. Sect. I. C. II. p. 52. Conf.* Schelhammer *l. c. C. I.* §. III. *p. 5.* Id quod isti iam attente æstimare debebant, qui vni morbo acuto, nulla temporis, nulla epidemici, forte regnantis, ratione habita, *vnam semper*

eandemque & generalem medendi methodum, quam liber forte practicus fuggefferit, obtrudunt, cumque *idem nomine* adeft adfectus, & *ingenio* & fuftinenda hinc *methodo*, quafi hæc generalis & quocunque tempore vna fit, *eundem* adeffe autumant.

COROLLAR. II.

§. 34. *Nihil magis optandum in incrementum artis noftræ falutaris*, inquit Hoffmann. *Differt. d. Intemper. Aer.* §. XXX. p. 30. *quam vt noftris temporibus, fagaciores medicorum magnum ducem noftrum*, Hippocratem, *fequantur, & fimili modo epidemicorum morborum obferuationes confcribant*, (id quod tum συγχεόντων quoque acutorum hiftoriam curationemque, *per dicta*, permultum iuuerit) *perpetuo antecedentes temporum & tempeftatum rationes adnotando. Neque etiam aliter poffumus, quin laudatiffimos iftos conatus & labores celeberrimorum virorum* Sydenham, Rammazini & Collectorum Actor. Curiofor. & Vratislauienfium, *quibus fumma cum laude defuncti funt, collaudemus, & horum exempla ad imitandum aliis proponamus.* *Conf.* Stahl. *Diff. d. Emend. Hiftor. Clinic. Fundam. Thef. XXI. pag. 19.*

COROLLARIVM.

QVæ de conformatione mufculorum abdominis, obliqui vtriusque & transuerfi, *conf.* Verheyn *Anat. L. I. Tr. II. c. VI. p. 45. annuloque*, quem formant, hodie fic dicto, *triplici* huiusque ampliatione p. n. *vnica* illa *veraque* herniarum inguinalium caufa; *conf.* de Launay *Inftructions neceffaires pour ceux qui font incommodés de defcen-*

tes

tes, (hinc fruſtranea, in curatione earundem, proceſſuum peritonæi, ſi ſola ſit, conſtrictione, & hinc proterue illata, quaſi ob hanc negatam, quod falſum tamen, damnanda prorſus caſtratione) adfert *Bohnius d. Offic. med. Clin. & Forenſ. P. I. c. XXII.* certiora eſſe quam quæ ſunt certiſſima. *Autopſiam* illius eorumque, quos *l. c.* allegat, confirmamus *palpitatione*, qua nobis vti licuit, dicti annuli euidentisſima, eaque in homine, hernioſo quidem illo, verum non ex prolapſu inteſtini, ſed teſticuli dextri, quo ſcrotum carebat, tactu ſenſuque & reliquis ſe prodentis in inguinali regione abdominis, inſtituta. Dicto in ſubiecto hic, quem diximus, ex nominatorum muſculorum, cum oſſibus pubis & ilei, connexione reſultans, ſuaque dilatatione, quæ p.n. accidit, ventris interanea transmittens, ramicemque efficiens, *annulus*, adeo quidem exquiſite *palpitabatur* cauſa eſſe iſtius herniæ, vt non, niſi *per illum* (h. e. intercapedinem dictorum muſculorum tendinoſam rotundamque, quam &, digito iſtic inſerto, integrum erat obturare) teſticulus, tumoris hernioſi, ſubligaculo coërcendi, autor, prorumpere, nec, niſi *per eundem* retrocedere poſſet; idque, prout muſculorum actio & ſitus corporis eosdem vel disiungeret latius, vel arctius coniungeret, hiatu ſic pariter mutato variatoque, *facilius* iam, iam multo *difficilius*, quando videlicet, ex eorundem muſculorum tenſione, annulorum vel trium omnium vel vnius alteriusue (quo caſu intra muſculorum interſtitia ſeſe inſinuabat teſticulus) oriebatur ſtrangulatio: Ita quidem vt proceſſum peritonæi nullatenus, niſi mere *paſſiue* concurrere ad efficiendem herniam, fieret perquam euidens. Cuius tamen contrarium vulgo quidem hactenus, ſed falſo,

perhi-

perhibent. Adeo recte *Bohnius l. c. p. 524. 525. accuratius loquendo*, inquit, *non propter processus dilatatos vel ruptos, sed aliam ob causam* [iam explicatam, musculorum videlicet conformationem] *illa* [ventris interanea] *in herniosis extra locum suum naturalem ferri, sicque non a dilatatis illis canalibus admitti seu excipi, sed eadem situm mutantia* [conniuente memorato annulo] *mole sua & premendo canales, magis eosdem minusue dilatare*, &, quod hinc iam sponte sequitur, *in chirurgia herniarum*, pergit, *non tam processus peritonaei membranei, ab intestino descendente dilatati, quam annulorum illorum, in musculis praeter naturam ampliatorum & patentiorum rationem esse habendam; adeoque non illos funiculo constringendos, sed* hos *latiores arctandos esse;* [id vero recte quidem *medicamentis* cum *d. Launay* l. c.; &, cum *Bohnio subligaculis* & *diaeta* congrua; non aeque ipsius annuli musculosi *scarificatione*, quam in sequentibus proponit, ad consolidandum eundem facta, tum ob maiorem plerumque annuli hiatum, tum ob tendinosa illius latera perfici & obtineri arbitramur.] *Metuendum siquidem esse*, idquod non raro euenire superius dixerat, *ne annulorum illorum latiorem hiatum denuo penetrent intestina, membraneumque canalem de nouo vel laxent, vel rumpant; vtpote qui sustinendis ac reprimendis illis, sine musculorum concursu, minus par sit.*

SOLI DEO GLORIA!